

çağı safsatalarını ciddiye alacak ve İstanbul'u ele geçirerek tahta oturma hayalleri kuracak kadar cahil bir insan olduğu ifade edilir (Cevdet, VIII, 106). Yine de bu tür âyanların ortadan kaldırılmasının ve yerlerinin devlet güçlerince doldurulamamasının, özellikle gayri müslim ahalinin ulusal emellerini gerçekleştirme aşamalarında müslüman halkın savunmasız kalması sonucunu verdiği açıktır. Vidin'de kendi adıyla anılan cami ve kütüphanesi vardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Mütercim Âsım Efendi, *Târih*, İstanbul 1787, I, 218-223; F. C. H. L. Pouqueville, *Voyage de la Grèce*, Paris 1826, III, 169; Olivier, *Türkiye Seyahatnâmesi: 1790 Yıllarında Türkiye ve İstanbul* (trc. Oğuz Gökmen), Ankara 1977, s. 95-107; Zinkeisen, *Geschichte*, VII, 42, 157, 228, 230-232, 233-250, 410, 485; C. Jireček, *Geschichte der Bulgaren*, Prag 1876, s. 486-503; I. Pavaković, *Ispisi iz francuskih arhiva*, Belgrade 1890, s. 103-128; Cevdet, *Târih*, VI, 293-310, 401; VII, 44, 95; VIII, 105-106; J. Georgiev, *Kardžalite i Osman Pasvantoglu*, Tirmova 1900; S. Novaković, *Tursko Carstvo pred srpski ustanak, 1780-1804*, Belgrade 1906, s. 332-389; A. Hajek, *Bulgarien unter der Türkenherrschaft*, Berlin-Leipzig 1925, s. 65-69; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Meşhur Rumeli Âyanlarından Tirsinikli İsmail, Yılık Oğlu Süleyman Ağalar ve Alemdar Mustafa Paşa*, İstanbul 1942, s. 3, 11, 17-20, 30, 41, 56; a.mlf., "Vezir Hakkı Mehmed Paşa, 1747-1811", *TM*, VI (1939), s. 178, 181-183, 186, 190-191, 195; Stanford J. Shaw, *Between Old and New: The Ottoman Empire under Sultan Selim III, 1789-1807*, Cambridge 1971, s. 227, 235-246, 249, 253-255, 264-265, 298-299, 302-309, 313-318, 331-332, 344-347, 353, 355, 362, 367, 397; Yücel Özkaya, *Osmanlı İmparatorluğunda Dağılı İsyancılar (1791-1808)*, Ankara 1983, s. 20, 29, 32-38, 45-59, 61, 68, 70-75, 77, 80-81, 83-85, 98, 100-101; Kemal Beydilli, *Osmanlı Döneminde İmamlar ve Bir İmanın Günlüğü*, İstanbul 2004, s. 184; G. Yakichitch, "Notes sur Passvan-oglu 1758-1807 par l'adjudant-commandant Mériage", *La Revue slave*, I, Paris 1906, s. 261-279, 418-429; II (1906), s. 139-144, 436-448; III (1907), s. 138-288; A. Cevat Eren, "Pazvand-oğlu", *İA*, IX, 532-535; Fehim Bajraktarević, "Paswan-Oghlu", *El'* (İng.), VIII, 284-285.

KEMAL BEYDİLLİ

ni tamamladı. 1941 yılına kadar Cambridge Üniversitesi Kütüphanesi'nin Doğu kitapları bölümünde çalıştı. Aynı yıl askere alındı ve 1945'te askerliğini bitirdikten sonra asistan kütüphaneci olarak eski işine döndü. 1950 yılında School of Oriental and African Studies'ten kütüphane müdürlüğü teklifi alınca Londra'ya taşındı. Burada, İslâm dünyasına ilginin yoğunlaştığı ve araştırmaların çoğaldığı o dönemde İslâmî ilimler hakkında kapsamlı ve sistemli bir bibliyografya derlemesinin bulunmadığını gördü. Aynı yılın ortalarında kurduğu bir ekiple İslâm araştırmaları alanında 1906-1955 yılları arasında Batı dillerinde çıkan makalelerin derlendiği 26.076 maddelik bir indeks hazırladı. *Index Islamicus* adıyla 1958 yılında ilk cildi yayımlanan eser bilim dünyasında büyük ilgi gördü ve Pearson'u haklı bir üne kavuşturdu. 1972'de Londra Üniversitesi kendisine önce uzman akademisyen, ardından bibliyografya profesörü unvanını verdi. 1980 yılında adına bir kitap yayımlandı: *Middle East Studies and Libraries: A Felicitation Volume for Professor J. D. Pearson* (ed. B. C. Bloomfield, London 1980). 1 Ağustos 1997 tarihinde ölen James Pearson, arkasında en büyük eseri *Index Islamicus* dışında temel referans kaynakları arasında yer alan pek çok İslâmî bibliyografik kitap ve makale, bazı yardımcılarıyla birlikte yazdığı çeşitli eserler ve editörlüğünü yaptığı birçok ortak yayın bırakmış, ayrıca başarılı bir teşkilâtçı olarak takdir kazanmıştır. 1967 yılında Ortadoğu üzerinde uzmanlaşmış İngiliz meslektaşlarını Middle East Libraries Committee (MELKOM) adlı kuruluşun çatısı altında toplamıştır. Bu dernekten ilham alınarak 1979'da onun teşvikiyle kurulan Middle East Libraries Committee International da örgütlenmesini büyük ölçüde yine onun desteği sayesinde tamamlamıştır.

Önemli Eserleri. *Oriental Manuscript Collections in the Libraries of Great Britain and Ireland* (London 1954); *Index Islamicus. Supplement 1956-1960* (Cambridge 1962); *Oriental and Asian Bibliography. An Introduction with some Reference to Africa* (London 1966); *Oriental Manuscripts in Europe and North America: A Survey* (London 1966); *International African Bibliography, 1973-1978: Books, Articles and Papers in African Studies* (New York 1982; 1980 yılına kadar olan yayımlarının tamamı için bk. Walsh, s. 225-231). *A Guide to Manuscripts and Documents in the British Isles Relating to Africa* (I-II, London

1993-1994). J. D. Pearson, ayrıca Hilda Pearson ile birlikte *Encyclopaedia of Islam*'ın ilk beş cildiyle *Supplement*'in ilk altı fasikülünün indeksini hazırlamıştır (Leiden 1979-1989).

BİBLİYOGRAFYA :

A. Walsh, "Bibliography of Writings by Professor James Douglas Pearson", *Middle East Studies and Libraries: A Felicitation Volume for Professor J. D. Pearson* (ed. B. C. Bloomfield), London 1980, s. 225-231; B. C. Bloomfield, "Professor James Douglas Pearson", *International Association of Orientalist Librarians Bulletin*, sy. 17, Hong Kong 1980, s. 11-12; R. Lum, "J. D. Pearson 1911-1997", *JAS*, LVI/4 (1997), s. 1193; G. J. Roper, "James Douglas Pearson 1911-1997", *al-Usur al-Wusta*, IX/2, Chicago 1997, s. 35; a.mlf., "Professor J. D. Pearson 1911", *Index Islamicus 1996*, Cambridge 1998, s. XIX-XX.

KEMAL ÇİÇEK

PEÇE

Birçok İslâm ülkesinde özellikle kadınların doğal etkilere ve kötü amaçlı bakışlardan korunmak amacıyla yüzlerinin tamamını veya bir kısmını kapatmak üzere kullandıkları örtüye verilen addır. **Peçe** isminin İtalyanca **pezzotoda** (küçük parça [bez]) geldiği söylenirse de bu etimoloji şüphelidir. Çünkü Doğu'dan alınan ve İslâmî kabul edilen bir nesneye Batı'dan alınan bir ismin verilmesi mantıklı görünmemektedir. Öte yandan peçe kelimesi *Kitâbü'l-İdrâk li-lisâni'l-Etrâk* adlı eserde **piçe** şeklinde geçmektedir (İzbudak, s. 37). Kelimeye *Kâmus Tercümesi*'nde de "peçelü at" (gözlerinin etrafı hariç yüzünün tamamı beyaz olan at) tabirinde rastlanmaktadır (*Tarama Sözlüğü*, V, 3182). Bazı yörelerde peçeye **tutuk** denilir. Araplar peçeye **bürku'**, **nikâb**, **ves-vesa** / **vasvâs** gibi adlar vermişlerdir. Or-

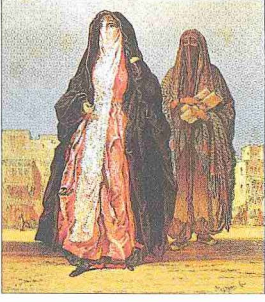
Değişik tarzda peçe takmış kadınlar

PEARSON, James Douglas (1911-1997)

Index Islamicus'un kurucusu
İngiliz kütüphanecilik uzmanı,
şarkiyatçı.

Cambridge'te doğdu. On altı yaşındayken eğitimini bıraktı ve Cambridge Üniversitesi'nin kütüphanesinde çalışmaya başladı. Âmirleri tarafından Doğu dillerine büyük ilgi duyduğu farkedilince önce St. John College'da İbrânîce, daha sonra Pembroke College'da Arapça ve Farsça öğrenimi görmesi sağlandı. 1936'da eğitimi-

Jean
Brindesi'nin
albümünden
peçeli
Arap
kadınları

taya çıkışı itibarıyla Sâmi kavimlerinin bir geleneği olan peçenin kanıtlanabilir tarihi milâttan önce II. binyılın başlarına kadar gitmektedir. Akkadca'da "örtünmek, peçelenmek" anlamında *pašām/nu(m)* fiili bulunmakta (Soden, II, 840) ve Mezopotamya'da bütün kadınların sokağa çıkarken başlarını örtmeleri yasalarla emredilmektedir (Tosun – Yalvaç, s. 252-253). Ancak fahişeler bunun dışındadır ve aksini yapanlar ağır şekilde cezalandırılır (a.g.e., a.y.).

Eski Ahid'de peçenin hem iffeti koruma aracı hem de kadının yüz güzelliğine gizem veren bir aksesuar olarak yer aldığı görülmektedir. Hz. İshak'la evlenmek üzere Mezopotamya'dan gelen Rebeka yolda henüz tanımadığı damat adayı ile karşılaşınca yüzünü peçesiyle örter (Tekvîn, 24/63-65). Eski Ahid'in Neşîdeler Neşîdesi bölümünden (4/1, 3; 6/7) takılan ince peçenin arkasındaki yüze gizemli bir çekicilik verdiği anlaşılmaktadır. Aynı durum XIX. yüzyıl Osmanlı kadın giyimindeki ferace-yaşamak ikilisinde de gözlenir. O dönemde şekli ve örtünme tarzı peçeden farklı olmakla birlikte aslında yine aynı amaçla kullanılan ince yaşamak şair, edip ve ressamlar tarafından kadının yüz güzelliğini tasvir etmenin en sevilen motifi olarak benimsenmiştir. Tevrat'ta Rab ile konuşan Hz. Mûsâ'nın parladığı için yüzüne peçe taktığı anlatılır (Çıkış, 34/33-35). İslâm minyatür sanatında Hz. Muhammed'in yüz güzelliğini yansıtmayacağı ve zihinlerde yanlış bir imaj oluşturacağı için yüzü peçelenir.

Tesettüre uygun peçe siyah kıldan seyreker biçimde dokunan, alnın üst hizasında başlığa, baş örtüsüne yahut çarşafa tutturulan dikdörtgen şeklinde bir örtüdür ve kullanılmadığı zamanlarda kaldırılarak başın üstüne atılır. Bazı yerlerde çift kat taktığı görülür; bunlardan alttaki devamlı kullanılmak, üstteki ise nâmahremle karşılaşıldığında ve çok güneşli günlerde diğerinin üzerine indirilmek içindir. Peçenin yüzü koruduğu dış etkilerin en önemlisi icat edildiği Ortadoğu'nun yakıcı güneş ışıklarıdır. Bundan dolayı bölgede kullanılan

asil peçe mutlaka siyah kıldan dokunur ve koyu renkli bir güneş gözlüğü görevi de yapar (nikâbü'z-zulmânî). Türkiye'de feracenin yasaklanmasından sonra yaygınlaşan çarşafyla birlikte kullanılan peçeler ise çarşaflara uygun düşecek şekilde çok farklı renklerde dokunmuştur.

Hz. Peygamber döneminde kadınlar özellikle örtünmeyle ilgili âyet (en-Nûr 24/31) nâzil olduktan sonra peçe takmışlardır. Bazı rivayetler, sahâbe hanımları arasında yüzünü örtmeyi iffet ve hayâ gereği sayanların bulunduğu göstermektedir (Ebû Dâvûd, "Cihâd", 8). Kâsım b. Sellâm, Muhammed b. Sîrîn'e dayandırılan nikâbın sonradan ortaya çıktığına dair ifadeyi daha önce kadınların yüzlerinin açık olduğu şeklinde yorumlamayı yanlış bulmuştur (Ğarîbü'l-ğadîs, IV, 463). Abdürrezâk es-San'ânî eserinde peçeli hanımların tavafi hakkında bir bölüm açmıştır (el-Muşannef, V, 24, 25). Rivayete göre Hz. Âişe ihramlı değilken Kâbe'yi peçe ile tavaf etmiştir (a.g.e., V, 25). Câbir b. Zeyd, Hasan-ı Basrî ve Tâvûs b. Keysân gibi âlimler, kadınların sadece ihramlı iken değil ihrama girmeden de peçeyle namaz kılmalarını ve Kâbe'yi tavaf etmelerini mekruh saymıştır (a.g.e., V, 24, 25; İbn Ebû Şeybe, II, 130, 131); ihrama giren hanımların peçe ile tavafı ise câiz görülmemiştir (Ebû Dâvûd, "Hac", 32). Peçenin görmeyi ve teşhis etmeyi belli ölçüde engellemesinden dolayı peçeli olan kadınların görgü şahitliği yapıp yapamayacakları hususu İslâm hukukunda tartışılmıştır (bk. ŞAHİT). Emevî ve Abbâsî dönemlerinde kadınların özellikle sokağa çıkarken peçe taktıkları bilinmektedir. Harîrî'nin *el-Makâmât*'ı ve Câlî'nin *Kitâbü't-Tiryâk*'ı gibi bazı minyatürlü yazmalarda ve seramikler üzerinde peçe takmış kadın tasvirlerine rastlanmaktadır (Salâh Hüseyin el-Ubeydî, IV, 35, 90, 92; şekil 92, 93, 100). Câhiz, Bağdat'ta bir dü-

ğün sırasında gelini görmeye gelen peçeli hanımlardan söz eder. Onun verdiği bilgiye göre hanımlar çirkinliklerini gizlemek için de peçe takıyorlardı (*Kitâbü'l-Hayevân*, I, 115).

Batılı seyyahların, büyükelçilerin ve tarihçilerin yazdıkları eserlerde yer alan tasvirlerden, albümlerden ve yazmalardaki minyatürlerden Osmanlı kadın kıyafetleri ve peçe hakkında çeşitli bilgiler elde edilmektedir. Fransa Kralı II. Henri'nin (1547-1559) İstanbul'a gönderdiği elçilik heyetinde yer alan Nicolas de Nicolay'ın seyahatnâmesine koyduğu feraceli Türk kadını ve hamama giden Türk kadını resimlerinde ferace üstünde kenarları sırmalı, uçları püsküllü yaşamaklarla fes biçimli ho-tozlara ilâştirilmiş süslü peçeler göze çarpmaktadır (Gürtuna, s. 7, IV, 9, 10). 1554-1562 yılları arasında Avusturya elçisi olarak üç defa İstanbul'a gelen Ootgeer Giselijn van Busbeke de arkadaşlarına gönderdiği mektuplarda sokağa çıkan kadınların keten ve ipek peçeler arkasından erkekleri mükemmelen gördüklerini, fakat erkeklerin onların yüzünü göremediklerini yazmaktadır. 1573'te Türkiye'de bulunan Fransız seyyahı Philippe du Frense-Canaye, kadınların hamama giderken genellikle siyah veya kırmızı ferace giydiklerini ve deve tüyünden dokunmuş siyah peçelerle yüzlerini örttüklerini söyler (a.g.e., s. 9). *Fenerci Mehmed Albümü*'nde yer alan Mısırlı Arap kızı kıyafetinde gözlerin altından başlayan şeffaf beyaz peçenin kızın mavi entarisinin eteğine kadar uzun ve kenarlarının mavi sürfîleli olduğu görülmektedir (*Osmanlı Kıyafetleri*, IV, 94). Osmanlılar'da yalnız kadınlar değil XVIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Yeniçeri Ocağı'ndaki genç yeniçeri adayı civelekler de "civelek peçesi" denilen ince hasır bir peçe kullanmışlardır. Anadolu köylüsü ise tarihin hiçbir döneminde peçeye itibar et-

XIII. yüzyıl
ortalarına ait
Kitâbü't-Tiryâk
nüshasında
peçeli kadınların
yer aldığı
minyatürden
bir detay
(Österreichische
Nationalbibliothek,
A.F. nr. 10,
vr. 3'dan detay)

memiş, kadınlar ihtiyaç duyduklarında tül-bent veya yazmalarının alt yarısını yaşmak gibi bağlayarak gözler hariç yüzlerini gizlemişlerdir.

BİBLİYOGRAFYA :

Tarama Sözlüğü, Ankara 1971, V, 3182; Abdürrezzâk es-San'ânî, *el-Muşannef* (nşr. Habîbürrahman el-A'zamî), Beyrut 1403/1983, V, 24, 25; Ebû Ubeyd Kâsım b. Sellâm, *Ğaribü'l-hadis*, Beyrut 1396/1976, IV, 462, 463, 464; İbn Ebû Şeybe, *el-Muşannef* (nşr. Kemâl Yûsuf el-Hût), Beyrut 1409/1989, II, 130, 131; Câhiz, *Kitâbü'l-Hayevân*, I, 115; İbn Kuteybe, *Edebü'l-kâtib* (nşr. Muhammed ed-Dâîf), Beyrut 1405/1985, s. 131, 182; Velet İzbudak, *el-İdrâk Haşiyesi*, İstanbul 1936, s. 37; v. Soden, *AHW*, II, 838, 840, 841, 856; Salâh Hüseyin el-Ubeydî, *el-Melâbisü'l-'Arabîyye-tü'l-İslâmiyye fi'l-'aşri'l-'Abbâsî*, Bağdad 1980, s. 159, 171, 172, 173, 174, 175, 176; lv. 35, 90, 92; şekil 92, 93, 100; *Concordance to the Good News Bible* (ed. D. Robinson), Suffolk 1983, s. 1254; Bahaeddin Ögel, *Türk Kültür Tarihine Giriş*, Ankara 1985, V, 191, 192; *Osmanlı Kıyafetleri Fenerci Mehmed Albümü* (ed. İlhami Turan), İstanbul 1986, lv. 94, 95; Mevrure Tosun – Kadriye Yalvaç, *Sumer, Babil, Assur Kanunları ve Ammi-Şaduqa Fermanı*, Ankara 1989, s. 252-253; Sevgi Gürtuna, *Osmanlı Kadın Giysisi*, Ankara 1999, s. 7, 9, 10, 11, 22, 36, 37, 48; lv. 9, 10, 11, 12, 140, 141, 144, 145, 146, 147; B. A. Brooks, "Some Observations Concerning Ancient Mesopotamian Women", *The American Journal of Semitic Languages and Literatures*, XXXIX/3, Chicago 1923, s. 187 vd.; J. M. Myers, "Veil", *IDB*, IV, 747, 748.

NEBİ BOZKURT

PEÇENEK

Oğuz boylarından biri.

X. yüzyılda Karadeniz'in kuzeyinde ve Tuna boylarında yerleşmiş olan Peçenekler'in dışında aynı adı taşıyan bir başka topluluk Oğuz boyları içinde yer almaktadır. Kâşgarlı Mahmud da (XI. yüzyıl) biri yurtları Bizans (Rum) yakınında olan bir Türk kavmi, diğeri Oğuzlar'dan bir boy olmak üzere aynı adı taşıyan iki teşekkülün söz etmektedir. X. yüzyılda mensup olduğu Oğuz eliyle birlikte Anadolu'ya gelip bu ülkedeki Türk yerleşmesine katılan Peçenek-Oğuz boyu Kâşgarlı'nın listesinde 18. sırada zikredilir ve damgasının şekli gösterilir. Fahreddin Mübârek Şah'ın 1206'da Hindistan'da tamamladığı eserindeki Türk toplulukları listesinde Peçenek, Becenek şeklinde geçer. Bu tabir her iki teşekkül için ayırt edilmeksizin kullanılmış olmalıdır. Reşîdüddin (XIV. yüzyıl) *Câmi'u't-tevârih*'te Peçenekler'i Becene diye zikreder. Bu telaffuz Peçenek'in Hazar ötesi Türkmenleri arasındaki söyleniş biçimidir. Çünkü Becene ve Yazıcıoğlu'nda görüldüğü gibi Biçene şeklinde Anadolu'da ne bir oyma-

ğ ne de bir yer adına rastlanır. Reşîdüddin'deki listede Becene boyu Üçoklar'dan gösterilir ve bu adın "çalışkan, gayret gösterir" mânasına geldiği yazılır. Ülüşleri (şölenlerde koyun etinden yiyecekleri kısım) "sol karı yağrın" idi (sol kürek kemiği). Bunun gibi en yakın kardeşleri olan Bayındır, Çavuldur (>Çavundur) ve Çepni boyları ile ortak, onkunları da avcı kuşlardan sun-gur idi. Reşîdüddin'deki Becene damgası Kâşgarlı'dakinden oldukça farklı görünmektedir.

Oğuz Peçenek boyu ile Türk Peçenek elinin adlarının aynı olması, Oğuz Peçenek boyunun aslında Türk Peçenek elinin bir parçası olduğu ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Kesin olarak bilindiğine göre Oğuzlar, Peçenekler'i aşağı Seyhun boylarından çıkararak Yañık (Ural), İdil (Volga) ırmakları arasına ve hatta daha batısındaki yerlere gitmeye mecbur bırakmışlardır. Bununla beraber Peçenekler'den bir topluluk Oğuzlar'a tâbi olup eski yurtlarında kalmış, muhtemelen Oğuz Peçenek boyunu da bunlar veya bunlardan bir kısmı oluşturmuştur. Hazar ötesi Türkmenleri arasında Peçenek adlı bir teşekküle rastlanmamakla birlikte Anadolu'da XVI. yüzyılda bu adı taşıyan köyler olduğu gibi bazı oymaklar da vardır. Araştırmalara göre XVI. yüzyılda yazılmış tahrir defterlerinde bu adda az sayıda köye rastlanmıştır. Bunlardan dört köy Ankara sancağında olup Ayaş, Yabanova (Kızılcahamam), Mürtazâbâd (Mürted) ve Kasaba adlı kazalarında bulunmaktadır. Bu köy adları kalabalık bir Peçenek topluluğunun Ankara yöresine yerleştiğini gösterir. Çünkü bir oymak yerleştiği bütün yerlere kendi adını koymaz, Ankara yöresindeki bu Peçenek köyleri varlıklarını zamanımıza kadar sürdürmüştür. Bunların dışında yine Ankara'ya bağlı Çubuk kazasında bir Peçenek köyüne rastlandığı gibi Ankara'ya bağlı Şereflikoçhisar yakınlarındaki bir vadi de Peçenek özü (Peçenek vadisi) adını taşır. Günümüzdeki Peçenek yer adlarından dördü Konya bölgesinde, ikisi Elbistan kazasında yer almaktadır. Peçene şeklinde biri Suşehri'nde (Sivas), diğeri Emirdağı'nda (Afyonkarahisar) iki köy mevcuttur. Aksaray dolaylarında bir çiftliğin, Adana ilinin Haruniye kazasında geniş bir semtin, Isparta bölgesindeki iki yerin bu boyun adını taşıdığı tesbit edilmektedir. XVI. yüzyıldaki Peçenek oymakları Halep Türkmenleri, Tarsus oymakları ve Atçekenler arasında bulunmaktadır. Bunlardan Halep Türkmenleri arasında yaşayan Peçenekler, Kanûnî Sultan Süleyman devrinin ilk yıllarında (yaklaşık 1525) dört

kola ayrılmıştır. Bunlar her ne kadar Halep Türkmenleri topluluğuna mensup ise de XVI. yüzyılda yurtları o zamanlar Maraş'a, şimdi Adana'ya bağlı olan Haruniye kazasının Bayındır yöresiydi. Fakat Peçenekler'e ait ekin alanlarının Bulanık'a (Bahçe) ve güneyde Kınık toprağındaki Yarpuz'a kadar uzandığı dikkati çeker. Peçenekler bu alanlarda çiftçilik yapmakta, pirinç ekmekte idiler. Peçenekler'in diğer kolları (Hızır Hacı, Şah Melik / Ali Kethüdâli, Ekiz ve Yadbeyli) Haruniye'nin kuzeydoğusundaki Hudu dağında yaylanmaktadır. 1530-1540 yılları arasında Peçenekler'in vergi nüfusu 473, 978 (1570) yılında ise 722 hâneye yükselmiştir. Onlar bu son tarihte şu kollara ayrılmıştı: İsâ Hacı (82 hâne), Boyacı (9 hâne), Ekizler (97 hâne), Piri Beyli (142 hâne), Şah Melikli (31 hâne), Habil-i (3 hâne) Ekiz (5 hâne), diğer Boyacı (9 hâne). Oymağın Boyacı kolu daha sonra Elbistan'ın Güvercinlik nahiyesinde yerleşmiştir. Sultan İbrâhim devrinde (1640-1648) Halep Türkmenleri'ne bağlı olan Peçenekler, Gebe oğlu Ali Bey'in idaresinde bulunuyordu ve bu devirde beş obadan meydana gelmişlerdi: Berayirli (40 hâne), Ekizler (13 hâne), Hızır Hacı (29 hâne), Hamidli (12 hâne) ve Bayırlı (13 hâne). Bu durum, Peçenekler'den çoğunun tamamıyla yerleşik hayata geçtiğini gösterir. Mesele Elbistan'ın Güvercinlik nahiyesinde yerleşen Boyalı obası bunlardan biridir. XVI. yüzyılda Tarsus yöresindeki büyük oymaklardan biri de Koştemür oymağı idi ve bunların arasında küçük bir Peçenek obası vardı. Bu husus iki kabile arasında bir münasebetin varlığını ifade edebilir. Sonuncu Peçenek obası da Akşehir, Aksaray ve Karaman şehirleri arasında yaşayan Atçekenler arasında görülür. Bu Peçenek oymağı Akşehir-Karaman arasındaki Turgut kazasında oturmakta ve otuz dört vergi nüfusuna sahip bulunmaktaydı. Bunların kalabalık bir Peçenek varlığının kalıntısı olduğu anlaşılır. Çünkü yine Turgut kazasında Peçenek adlı bir köy olduğu gibi bu kazaya yakın yerlerde de aynı isimde bazı yer adları vardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Divânü lügâti't-Türk, I, 57, 404; *Divânü lügâti't-Türk Tercümesi*, I, 56, 488; Fahreddin Mübârek Şah, *Târih* (nşr. E. D. Ross), London 1927, s. 47; Reşîdüddin Fazlullâh-ı Hemedânî, *Câmi'u't-tevârih* (nşr. Behmen Kerîmî), Tahran 1338, I, 41; Yazıcızâde Ali, *Târih-i Âli Selçuk*, TSMK, Revan Köşkü, nr. 1390 s. 33; *Türkiye'de Meskün Yerler Kılavuzu*, Ankara 1946, I, 905; Faruk Sümer, *Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri, Boy Teşkilâtı, Destanları*, İstanbul 1980, s. 320-323; a.mlf., "Bayındır, Peçenek ve Yüreğirler", *DTCFD*, XI (1953), s. 317-344.

FARUK SÜMER